

Tasso vandaag

Goethes [Torquato Tasso](#) is een drama over het conflict tussen kunst en politiek. Zopas nog hernam 't Barre Land zijn encenering uit 1997 (waarmee het toen het Theaterfestival haalde). Vijfentwintig jaar geleden al gebruikte Jan Decorte het stuk om een middelvinger op te steken. Wat kan Tasso vandaag betekenen? Moet de kunstenaar zich inpassen in een voluntaristische politiek of moet de politiek zich plooiën naar de verlangens van de kunstenaar?

Margijn Bosch in *Torquato Tasso* van 't Barre Land © Fran van der Hoeven

Tasso

ja ga maar, en ga maar in de zekerheid
dat je mij overtuigt van je gelijk.
ik zal leren huichelen, daarin ben jij immers
een groot meester, en ik ben een snelle leerling.
zo dwingt het leven ons te lijken, zelfs te zijn
zoals degene die we eerst verachtten.
nu zie ik duidelijk de kunst van de hoffelijke intrige.
Antonio wil mij van hier verdrijven
zonder de schijn te wekken dat hij mij verdrijft.
hij speelt de toegeeflijke en verstandige,
zodat ze mij maar ziek en klunzig vinden.
benoemt zich tot mijn voorged om mij
die hij niet klein kon krijgen, tot kleuter
te verlagen. zo benevelt hij het voorhoofd
van de hertog en de blik van de prinses.
Alfons meent dat ze me moeten houden, want de natuur
heeft mij dan wel een mooi talent gegeven –
helaas heeft zij die hoge gave jammerlijk gepaard
aan allerlei gebreken, aan tomeloze trots,
aan overdreven gevoeligheid
en een eigenwijze zwartgalligheid.
het is niet anders, het noodlot heeft die ene man
nu eenmaal zo gemaakt.
dan moet je hem ook nemen als hij is,
hem dulden en verdragen, en op een goede dag
mag je wat hij aan vreugde kan verschaffen
als onverwachte winst genieten.
en verder moet je hem laten leven,
laten sterven zoals hij geboren is.
is dit de onwankelbare Alfons die ik ken?
die vijanden trotseert en vrienden trouw beschermt?
ken ik hem, zoals hij mij behandelt?
ik ken nu wel mijn ongeluk. het is mijn noodlot
dat iedereen alleen voor mij verandert
en voor anderen vast en trouw en eerlijk blijft,
zo snel verandert – in een zucht, in een oogwenk.
heeft niet de komst van deze man alleen

Toen ik 25 jaar geleden voor De Standaard een recensie schreef over de *Torquato Tasso* van Jan Decorte, hield ik mijn hart vast. Ik kon eindelijk, na enkele maanden ondergedompeld te zijn in de onzin van de toenmalige kamertheataters, schrijven over een voorstelling die mij gepakt had, over toneel dat mij alle hoeken van de kamer liet zien. Maar vervolgens uitlegen waarom ik vond dat Jan Decorte met deze *Tasso* een volmaakte theatertaal gevonden had, waarom die voorstelling getuigde van een perfect evenwicht tussen vormelijke zekerheid en ideologische twijfel, dat was minder vanzelfsprekend. Een krantenrecensie volstond niet, ik moest en zou mijn analyse nog eens uitgebreid overdoen in Etcetera. Met meer woorden, maar daarom niet minder naïef. Waarschijnlijk had het gewoon met jeugdige bravoure te maken. Ik kon gebruik maken van de grootste kwaliteitskrant van Vlaanderen om te pleiten voor radicale veranderingen in het kunstenbeleid. Niet door stoutmoedige uitspraken, maar door enkele keren per week lucht te geven aan de talloze irritaties in de schouwburgen en toneelkelders die ik bezocht. En toen kwam die *Tasso* van Decorte en alles viel op zijn plaats: een gekwelde ziel gebruikt – misbruikt – een romantisch treurspel om een middelvinger op te steken, niet enkel tegen een onduidelijke autoriteit, maar ook tegen iedereen die het belangrijk vond om de goede oude toneelwaarden te redden van politieke of vormelijke experimenteerdrift. Want dat het Vlaamse theater anno 1982 op sterven na dood was, daar waren zelfs de liefhebbers van degelijk ouderwets toneel het over eens. Jan Decorte hield niet echt van Goethes

Tasso en hij maakte daar geen geheim van: een artificieel taaltje, nog versterkt in de vertaling, een stel onnozele personages, amper oversteegen door de figuur van een ijdele dichter die elke gereserveerd gedrag als misantropie kwalificeerde. Waarschijnlijk stond Decorte zelf het dichtst bij de dubbelzinnige figuur van Antonio – diplomaat en scepticus en, in zijn encenering, een androgyn vrouw – omdat in dat personage, meer dan bij Tasso, de artistieke kwaliteit van de macht zelf zichtbaar wordt. Maar ik heb niet meer argumenten dan een hoogstpersoonlijke interpretatie van de slotscène, waarin een purperen voorhang neerdaalt en de rivalen Antonio en Tasso elkaar een masker opzetten: de politiek is zich maar al te bewust van zijn eigen theatraliteit, maar die wetenschap moet binnenskamers blijven.

Als cultuurpolitiek statement is de *Tasso* van Jan Decorte helemaal gedateerd. Toen tien jaar later plots drie theatermakers – Jan Joris Lamers en Maatschappij Discordia, Lucas Vandervost en De Tijd, en Paul Peyskens – ongeveer tegelijk hún visie op *Torquato Tasso* toonden, bleek dat al een stuk problematischer. Lamers koos voor de strenge historisering: een waanzinnige Tasso, een afwezige Antonio, en Napoleon als toneelmeester. Vandervost koos voor het sentiment, zelfs voor de erotiek, en Peyskens koos voor een amalgaam aan speelstijlen, voor een onmogelijk pluralisme. Allemaal worstelden ze met de onvermijdelijke vraag naar politieke relevantie. Bij Maatschappij Discordia paste *Tasso* nog enigszins in hun volgehouden oefening, destijds, om de hele 19de eeuw te enceneren,